Rechtspraak

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

4de Kamer — 5 maart 2001

Zetel : de hh. P. Renaers, Voorzitter;
M. Carette en P. Adriaensen, Raadsheren.
Pleiters : mrs. E. Natens loco Ph. Noelmans,
K. Jacobs loco J. De Ketelaere (Leuven).
Inzake 1998/AR/2700 — NV I. t. EBVBA J.

Verbintenissen — Algemene factuurvoorwaarden — Afstand van recht — Toepassingsvoorwaarden.

Afstand van recht dient strikt geïnterpreteerd te worden en kan slechts worden afgeleid uit feiten of handelingen die voor geen andere uitlegging vatbaar zijn.

Afstand van recht veronderstelt wel dat het litigieuze recht — in casu *: de sancties wegens het niet naleven van contractuele verbintenissen, zoals opgenomen in de factuurvoorwaarden — in de contractuele relatie tussen partijen van toepassing was* (quod non).

...

— I —

1. Oorspronkelijk vorderde appellante de betaling van een reeks van acht openstaande facturen in de periode van 27 oktober 1997 tot 11 december 1997 voor de levering van isolatiemateriaal, verhoogd met aankleven overeenkomstig de factuurvoorwaarden. Na dagvaarding ging geïntimeerde enkel over tot het betalen van de hoofdsom. De eerste rechter kende evenwel geen verwijlinteresten en schadebeding toe op het openstaand saldo, stellende dat appellante een afwijking van de factuurvoorwaarden zou hebben toegestaan.

2. De eerste rechter, om de oordeelkundige redenen vermeld in het bestreden vonnis, die door de motieven van het verzoekschrift tot hoger beroep, noch in de beroepsconclusies van appellante worden weerlegd, en die het Hof volledig bijtreedt en voor herhaald houdt, heeft terecht de vordering wat betreft de verwijlinteresten en schadebeding afgewezen. Voor het Hof worden geen nieuwe argumenten aangevoerd, die niet reeds aan de eerste rechter gekend waren en die hij niet passend zou hebben beantwoord. Enkel ter beantwoording van argumenten houdende kritiek op het bestreden vonnis, de redengeving van de eerste rechter als volgt wordt aangevuld.

3. In hoger beroep brengt appellante voor de eerste maal een rekeningoverzicht van 6 februari 1998 met aanmaning voor alsmede een factuur van 6 maart 1998 tot aanrekening van interesten, waarvan geïntimeerde ontkent voorafgaandelijk kennis te hebben gehad.

4. Het wordt evenwel niet weersproken dat partijen reeds jarenlang, meer bepaald sedert mei 1995 samenwerkten, terwijl nooit enige ingebrekestelling of aanmaning verstuurd werd, alhoewel geïntimeerde nooit op de voorziene vervaldata betaald heeft. Daarenboven, niettegenstaande vanaf april 1997 de voorziene vervaldag verlengd werd tot zestig dagen in plaats van dertig na factuurdata er geen stipte betalingen volgden, heeft appellante op geen enkel ogenblik de leveringen stopgezet noch enige aanmaning verzonden. In tegendeel bleven de bestellingen tussen partijen genoteerd en verder afgewerkt zonder één geschreven opmerkingen. Appellante bleef de handelsrelatie tussen partijen instandhouden en maakte zelfs in het rekeninguittreksel van 6 februari 1998 geen melding van de toepasselijkheid van de factuurvoorwaarden met betrekking tot de vervallen interesten en/of schadebeding.

5. Voor geïntimeerde zijn dit allemaal eensluidende en zwaarwichtige vermoedens van het feit dat tijdens de jarenlange samenwerking de factuurvoorwaarden dienaangaande nooit van toepassing geweest zijn op hun handelsrelatie. In strijd met deze voorwaarden was het haar jarenlang toegestaan te betalen binnen de drie maanden volgend op de factuurdata. Het bewijs van de kwade trouw blijkt volgens haar uit het onmiddellijk, zonder ingebrekestel-

ling of de minste voorafgaandelijke verwittiging te zijn over te gaan tot dagvaarding.

6. Inachtgenomen de wijze waarop de overeenkomst steeds werkelijk tussen partijen uitgevoerd geweest is, is de dagvaarding niet in overeenstemming te brengen met de het rekeningoverzicht van 8 februari 1990, waarin geen interesten of schadebeding geëist werden, en evenmin is zulks verenigbaar met de vereisten van goede trouw tussen contractpartijen. De eerste rechter oordeelde in die omstandigheden terecht dat appellante afwijkend aan de factuurvoorwaarden gecontracteerd heeft. Gezien deze afwijking maakten de factuurvoorwaarden in hun geheel geen deel uit van de overeenkomst, zodat er dan ook geen sprake is van een stilzwijgende afstand van recht, zoals appellante voorhoudt. Het uitschrijven door appellante op 6 maart 1998 van een factuur voor vervallen interesten gedurende één maand, is trouwens evenmin te rijmen met deze factuurvoorwaarden.

7. Het is juist dat de afstand van recht strikt dient geïnterpreteerd te worden en slechts kan afgeleid worden uit feiten of handelingen die voor geen andere uitlegging vatbaar zijn. Dit veronderstelt echter dat de sancties wegens niet naleving van contractuele verbintenissen opgenomen zouden zijn in de factuurvoorwaarden zoals ze in de contractuele relatie tussen partijen van toepassing werden verklaard. In het licht van bovengenoemde gegevens staat het daarentegen vast, dat partijen akkoord gingen dat dit voor de tussen hen aangegane transacties niet het geval was. Immers, ook al werd in het verleden meermaals ruim na de vervaldata betaald, werden er nooit sancties opgelegd.

...

Noot van de redactie :

Zie tevens het in dit nummer gepubliceerde vonnis van de Rechtbank van koophandel te Tongeren d.d. 13 juli 1998 en van de Rechtbank van koophandel te Hasselt d.d. 24 oktober 2001.

Noot :

De houding van de eisende partij en de (niet-)toepassing van zijn eigen factuurvoorwaarden
Toepassing van het leerstuk van afstand van recht

1. In deze drie uitspraken diende er ondermeer geoordeeld te worden over de vraag of de concrete houding aangenomen door de eisende partij hem al dan

niet nog toeliet de toepassing in rechte te vorderen van zijn eigen factuurvoorwaarden (cf. o.m. K. TROCH, „Overzicht van rechtspraak betreffende het bewijs in handelszaken (1988-1999)", *DAOR*, nr. 58-2001, 130-132; E. DIRIX en G.L. BALLON, *De Factuur*, in *A.P.R.*, 1993, 141).

Twee uitspraken — het besproken arrest en het vonnis van 24 oktober 2001 — verwijzen terzake naar het leerstuk van afstand van recht. Volgens de rechtspraak van het Hof van cassatie wordt afstand van recht niet vermoed en kan dit slechts worden afgeleid uit feiten of handelingen die voor geen andere uitlegging vatbaar zijn (cf. Cass. 15 juni 1990, *R.W.* 1990-91, 1197; Cass. 20 april 1989, *Arr. Cass.* 1988-89, 961). De concrete invulling zal dan ook steeds afhankelijk zijn van de specifieke feitelijke context van het geschil.

2. De Rechtbank van koophandel te Tongeren kwam in haar vonnis van 13 juni 1998 tot het besluit dat de vordering van de eisende partij tot toepassing van zijn conventionele intresten en schadebeding vervat in zijn algemene voorwaarden niet kon worden toegestaan, daar dit haaks stond op *„wat vroeger tussen partijen gebruikelijk was"*. In het verleden waren de facturen met name steeds laattijdig betaald, zonder dat er ooit toepassing was gevorderd van intresten en het schadebeding.

Er mag worden aangenomen dat de beslissing van de rechtbank mede beïnvloed werd door het feit dat op het ogenblik van de uitspraak de hoofdsom door de verwerende partij reeds was voldaan, evenals door de vaststelling dat de eisende partij, zonder enige voorafgaandelijke ingebrekestelling, onmiddellijk tot dagvaarding was overgegaan. Hiermee had eisende partij in elk geval tekort geschoten aan haar aanmaningsverplichting, die door het Hof van cassatie wordt beschouwd als een algemeen rechtsbeginsel (cf. Cass. 9 april 1976, *Arr. Cass.* 1976, 921; S. STIJNS e.a., „Chronique de Jurisprudence — Les obligations : les sources (1985-1995)", *J.T.* 1996, 718).

3. De strekking van het vonnis — de niet-toepassing van de algemene voorwaarden — werd in beroep bevestigd door het arrest van 5 maart 2001, doch op basis van een enigszins andere motivering. Het arrest kwam immers tot de voorafgaande vaststelling dat er tussen partijen nooit was gecontracteerd geworden met toepassing van de factuurvoorwaarden, zodat de eisende partij zich achteraf evenmin op deze voorwaarden kon beroepen (cf. Gent 12 april 1995, *T.B.H.* 1996, 737; Kh. Gent 12 oktober 1989, *T.B.H.* 1991, 548).

In concreto bleek, volgens het arrest, dat er tussen partijen gedurende jaren een feitelijke situatie had bestaan waarbij de verwerende partij steeds te laat had betaald en eisende partij hiervoor nooit had aangemaand. Bovendien was er een verlenging van de betalingstermijn toegestaan, die afweek van de betalingstermijn opgenomen in de factuurvoorwaarden. In een overgemaakt rekeninguittreksel had de eisende partij voorts evenmin toepassing gevorderd van zijn factuurvoorwaarden.

4. In het vonnis van 24 oktober 2001 besliste de Rechtbank van koophandel te Hasselt dat verweerder ten onrechte argumenteerde dat de eisende partij afstand van recht zou hebben gedaan van de toepassing van zijn algemene factuurvoorwaarden.

De vordering had betrekking op de invordering van acht niet-geprotesteerde facturen. Voorafgaand aan de procedure was de eisende partij weliswaar akkoord gegaan met een minnelijke afbetalingsregeling, die door de tegenpartij evenwel niet was gerespecteerd. Nadien was eiseres overgegaan tot gerechtelijke invordering. De rechtbank oordeelde, m.i. terecht, dat eiseres in gegeven omstandigheden nog steeds toepassing kon vorderen van haar conventionele intresten en schadebeding.

5. Ingeval de factuurvoorwaarden toepasselijk worden geacht, kan de verwerende partij thans in elk geval de rechtbank verzoeken de volledige uitwerking ervan te beperken.

Zoals bekend werd tengevolge van een wetgevend initiatief van 23 november 1998 in de huidige artikelen 1153 en 1231 B.W. aan de rechter immers een uitdrukkelijke matigingsbevoegdheid toegekend wanneer de bedongen conventionele intrest *„kennelijk de ten gevolge van de vertraging geleden schade te boven gaat"*, dan wel wanneer het conventioneel schadebeding *„kennelijk het bedrag te boven gaat dat de partijen konden vaststellen om de schade wegens de niet-uitvoering van de overeenkomst te vergoeden"* (cf. o.m. I. DEMUYNCK, „De nieuwe wet op de strafbedingen : het matigingsrecht gelegaliseerd", *R.W.* 1999-2000, 105-111; P. WERY, „Les pouvoirs du juge dans la nouvelle loi relative aux clauses pénales", *J.T.* 2000, 615-617).

6. Verwant hiermee is het leerstuk van de rechtsmisbruik. Door de verwerende partijen zal m.n. ook vaak worden voorgehouden dat het verzoek om toepassing van de algemene factuurvoorwaarden door de eisende partij de grenzen van een redelijke rechtsuitoefening te buiten gaat (cf. het princieparrest : Cass., 19 september 1983, *R.W.* 1983-84, 1480).

In een recent arrest van 8 februari 2001 besliste het Hof van cassatie dat de sanctie van de abusieve rechtsuitoefening van een contractueel beding — *in casu* : een schadebeding — erin kan bestaan *„dat aan de schuldeiser het recht wordt ontzegd om op dat beding beroep te doen"* (cf. Cass. 8 februari 2001, *R.W.* 2001-02, 778, noot A. VAN OEVELEN). In geval derhalve wordt geoordeeld dat het inroepen van algemene factuurvoorwaarden rechtsmisbruik zou uitmaken in hoofde van de eiser, kan de rechter alsdan deze partij het recht ontnemen dit contractueel recht uit te oefenen.

Hans VAN GOMPEL
Advocaat